
**PARAMETERS OF THE COMMUNICATIVE COMPETENCE IN BULGARIAN
LANGUAGE LEARNING FOR FOREIGN STUDENTS FOR ONE SCHOOL YEAR**

Margarita Dimitrova, Ph.D

Medical University – Plovdiv, Department of Languages and Specialized Training, Bulgarian Language
Section, Republic of Bulgaria, margovd@abv.bg

Vasil Dimitrov

PU „Paisius Hilendarski“ – Plovdiv, Republic of Bulgaria, vasovad@abv.bg

Abstract: This article represents the parameters of the communicative competence achieved in one year by foreign medical students at the Medical University of Plovdiv. This competence is determined by several factors: defining the subject of work and the educational content; communicative goals and objectives; methods and tools of teaching - traditional and interactive; building language skills in Bulgarian language through listening, reading, speaking and writing. The process of learning is realized on the basis of textbook topics especially designed for foreigners to set up our system of additional texts and exercises in order to achieve: basic oral and written communication with simple expressions about personality, family, immediate surroundings, environment and place of residence; understanding of texts containing high frequency everyday or job-related language, descriptions of events, feelings and desires. We determine the subject matter of working with medical students from freshman year who do not know Bulgarian language: formation of knowledge by mastering the norms of the literary Bulgarian language by the target group; creation of communication skills which match the criteria of the Common European Framework and cover levels A1, A2 and B1. Our goals are: achieving a good communicative competence motivated by theoretical and pragmatic language training; verifying a new type of experimental system on the basis of traditional and interactive learning mechanisms and applying different methods and tools based on our teaching experience and the displayed model of learning. Our tasks are defined by purpose: learning the language on a good oral and written level according to the specified levels of competence of the European Framework; implementation of both interactive and traditional methods and tools, leading to the development of artistic and creative thinking and to the ability to express oneself (or one's emotions) in a foreign language; achieving a better adaptability in the new multicultural environment by improving the communication skills. The realization of the communicative goals are accomplished through the following types of exercises: language exercises on grammatical knowledge; speaking exercises at the beginning of all lessons for new knowledge; pseudo communicative exercises with individual speech acts, repetition of phrases and composition of individual short dialogues; communicative exercises which include the construction of full and long dialogues and narrative texts, participation in situational schemes and transformations. We determine the effectiveness periodically - at the end of the first and second semester - through two general assessments for the two semesters formed on the basis of tests, questionnaires and oral examinations.

Keywords: Bulgarian language, European Reference Framework, communicative competence, traditional and interactive methods and tools of teaching multiculturalism.

**ПАРАМЕТРИ НА КОМУНИКАТИВНАТА КОМПЕТЕНТНОСТ ПО БЪЛГАРСКИ
ЕЗИК У ЧУЖДЕСТРАННИ СТУДЕНТИ ЗА ЕДНА УЧЕБНА ГОДИНА**

д-р Маргарита Димитрова

Департамент за езиково и специализирано обучение, секция „Български език“, Медицински
университет гр. Пловдив, Република България, margovd@abv.bg

Васил Димитров

ПУ „Паисий Хилендарски“ – гр. Пловдив, Република България, vasovad@abv.bg

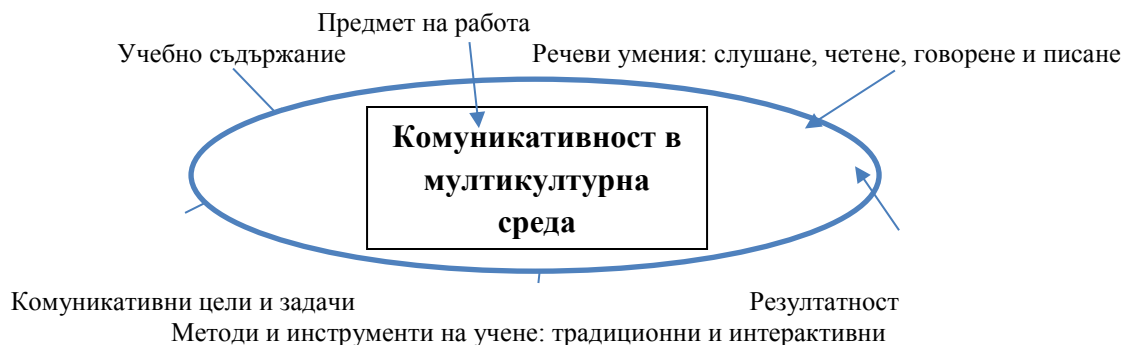
1. УВОД

Процесът на глобализация в нашето съвремие създава предпоставки за динамични взаимоотношения между етноси, религии и култури. Това определя и важноста на проблема за добра комуникативна компетентност на участниците в процеса на приобщаване и адаптиране към нови общности и култури. Компетентността на участниците при комуникиране в условията на мултикултурност осмисля адекватното решаване на

проблеми и е важен аспект в процеса на личностно развитие както за носителите на един език, така и за тези, които не го владеят, но започват изучаването му с цел адаптиране към нова среда. Според Фани Бойкова усъвършенстването на комуникативния процес е важно и за научните среди: „От трудовете на Д. Хаймс, който обосновава концепцията за комуникативна компетентност, понятието влиза в академичния и педагогически свят и много лингвисти започват да го обогатяват: Кънали, Суейн (1980), Бачман (1990) са представители, които доразвиват и разширяват понятието комуникативна компетентност, като включват в него многостранни измерения: граматическо, социално, психологическо“ (Бойкова 2009:21). Работата ни с чуждестранни студенти в Департамента за езиково и специализирано обучение към Медицинския университет в гр. Пловдив е свързана с този процес и ни дава основание да се включим активно в педагогически изследвания за създаване на работещи модели за учене. В продължение на една учебна година ние поставихме началото на първи проучвателен етап от педагогически експеримент за създаване на модел за работа в мултикултурна среда. В този етап е съществено следното: верифициране на проблеми в новата за студентите среда; прилагане съвместно на традиционни и иновативни методи, инструменти и форми на обучение в мултикултурна среда и предлагане на възможностите за усъвършенстване на образователния процес. В края на годината е определящо дефиниране на параметрите на резултатност за комуникативната компетентност по български език в рамките на една учебна година за студенти от първи курс медицина, англоезично обучение. Целевата група, с която работим и която изследваме в рамките на една учебна година, обхваща 72 студенти от шест групи. Студентите са от Гърция, Англия, Франция и Германия. Междинният език е английски. Студентите изучават медицина на английски език, но за практическите упражнения и за адаптирането им в новата среда е необходимо да могат да комуникират на български език. Комуникативните им умения за първата година е необходимо да покриват преобладаващо нива А1, А2 и В1 от Европейската езикова рамка. През втората учебна година насочеността на обучителния процес е към специализирана лексика и медицински текстове. Основните тематични и граматически единици са структурирани съобразно предложения учебен материал в учебника „Учете български език“ (Петрова и колектив 2004).

2. ОСНОВНИ ФАКТОРИ ЗА ПОСТИГАНЕ НА КОМУНИКАТИВНА КОМПЕТЕНТНОСТ

Компетентността се определя от няколко фактора: определяне предмета на работа и на учебното съдържание; комуникативните цели и задачи; методите и инструментите на преподаване – традиционни и интерактивни; изграждане на речеви умения на български език чрез слушане, четене, говорене и писане. За верифициране параметрите на комуникативност в рамките на една година приемаме тезата на Данчев: „Във връзка с етиологията през последните години често се споменават известните пет фактора, подредени от Селинкър (Селинкър, 1972) по следния начин: родноезиков пренос; начин на обучение; специфични тактики за усвояване на чуждия език; специфични тактики за комуникация на чуждия език; свръхгенерализация на чуждоезиковия материал“ (Данчев 1988: 95). Подобно на посоченото от Данчев, ние дефинираме основните фактори, по които определяме резултатността за една учебна година.

Фактор №1. Предметът на работа се определя от формиране на знания по български език чрез овладяване нормите на книжовния език от целевата група и адекватно прилагане в новата среда. Стремещът ни е студентите медици да усвоят езика, за да се адаптират в новата среда и по време на практическите упражнения да се справят резултатно при комуникацията с пациентите в болничните заведения.

Фактор №2. Комуникативните цели определяме, изхождайки от същността на посочените аспекти - лично развитие и социализация, както и от спецификата на приложната работа. За нас много важно е не просто комуникиране, а общуване с участие на емоционалност. Според Христина Милчева и Мария Димова „Създаване на „емоционален фон“ се постига чрез общуване, докато при комуникацията той може да липсва“ (Милчева и Димова 2016: 859-862) и това за нас е много важно при определянето на целите.

1 цел. Постигане на добра комуникативна компетентност чрез мотивирано теоретико-прагматично езиково обучение.

2 цел. Въз основа на педагогическия опит и на изведен модел на учене верифицираме нов модел експериментална система от традиционни и интерактивни механизми на обучение и от прилагане на различни методи и инструменти на работа.

Фактор №3. Задачите ни се определят от целите:

1 задача. Усвояване на езика на добро устно и писмено ниво съобразно посочените нива на компетентност от Европейската езикова рамка.

2 задача. Прилагането на интерактивните паралелно с традиционните методи и инструменти на работа да води до развитие на творческо и креативно мислене и изразяване (включително и на емоциите) на чужд за студентите език.

3 задача. Чрез усъвършенстване на комуникативните умения да се постигне добра адаптивност в новата мултикултурна среда. Този начин на работа свързваме с презентиране сред студентите на идеята за равнопоставеност, за приемането на етнокултурната и религиозната самобитност и пълноценното интегриране на етническите и религиозните общности в макрообществото, както и утвърждаването на модела за толерантност.

Търсим оптимални параметри на системна и целенасочена работа, за да може всеки отделен студент да осмисли както своята културна и езикова идентичност, така и необходимостта от пълноценна социална и културна интеграция в обществото.

Фактор №4. Учебното съдържание включва следните тематични групи: запознаване, професии, националности и държави, пазаруване, домът, пространството около нас, нашето ежедневие и нашите действия, времето. Граматическият материал е свързан с акцент върху следното: глаголят „съм“ – граматически характеристики; лични местоимения – граматически характеристики; въпросителни изречения; съществителни и прилагателни имена – граматически характеристики; бройни числителни имена; глагол – граматически характеристики; сегашно, бъдеще и минало свършено време на глагола; показателни местоимения; пространствени предлози.

За всяка методична единица подготвяме презентация, която е озаглавена „Информационен лист „Знание“, Нашият вестник - Our Newspaper“, в която акцентуваме върху новата лексика и непознатите фрази; задаваме упражнения за прилагане на различни речеви умения с цел усъвършенстване на комуникативността чрез добро усвояване и автоматизиране на правила и езикови единици. Предлагаме създаване на нови диалози по модел, отработване на познати диалози; упражняване на граматически материал в табличен вариант; упражнения и текст за четене, езиков анализ и трансформиране; илюстрираме наученото чрез работа върху графики или изображения с основни акценти по урочните единици.

Фактор №5. Развитие на речевите умения е съществен момент в работата ни.

Според Мария Бояджиева-Миленова „...в колкото повече и по-разнообразни комуникативни ситуации се включва обучаваният, толкова повече възможности има той не само да практикува езика, но и да формулира и проверява хипотези за него“ (Бояджиева-Миленова 1988: 85). Тази теза е водеща в практиката ни, за да постигнем реално усвояване и автоматизиране на материала чрез прилагане на основните речеви умения.

1. Слушането включва паралелно и упражнения за осмисляне и предаване на информация, за трансформация и ситуационни разработки. При определени условия включваме и аналогичен музикален фон за емоционално въздействие и активизиране на вниманието и мисловните процеси при развитието и усъвършенстването на различните речеви умения.
2. Четенето на диалогични и наративни текстове развива и усъвършенства уменията за устното автоматизиране на езиковия материал и дава възможности за екипна работа и участие на членовете в групата в корекционни действия.

3. Говоренето включва разнотипни задачи за отработване на: отделни фрази, цели изречения, кратки и по-дълги диалози, наративни текстове и др. Работим по темите: представяме себе си и групата; ние учим в България; ние живеем в град Пловдив; моят дом и моята родина и др.
4. Писането е много съществено умение, върху което също акцентуваме по време на цялостната ни работа. Освен задачите в учебника задаваме и допълнителни, включително и за създаване на рубрики за нашия вестник. Студентите имат възможност да създадат и свои презентации с текст, илюстрации и музика.

• Нестандартните упражнения в езиковата лаборатория и при самостоятелната работа са условие за ефективна комуникация както между самите студенти, така и между студентите и преподавателя.

Фактор №6. Методите и инструментите на учене са традиционни и интерактивни.

Методът на екипната работа разширява възможностите за влияние на колектива и за групово търсене на идеи. Създаването на екип и оформянето на дискуссионна среда в различни варианти с поставен проблем е определящо и за демократичния стил на работа, за сплотеността, достигане до единомислие при крайните изводи, сътрудничество и откритост.

Методът синектика за изразяване на „групово търсене на идеи“ е пряко свързан с екипната работа и според психолозите има съществена роля, за да се превърне „неизвестното в известно“ (Василев и колектив, 2005: 115). Асоциативните задачи от различен тип развиват уменията на студентите да се „вглеждат“ в своите представи, да анализират и да изграждат текст съобразно книжовната норма.

Чрез прилагането на брейнсторминга като метод активизиране спонтанно паметта за раждане и апробиране на идеи. Този метод е приложим в различните формати на образователно-възпитателния процес и създава условия за раждане на нови идеи.

Използването на интерактивни методи на работа създава атмосфера на творчество и активизира учениците и учителя в изследователската и интерпретаторската им дейност.

Реализираме комуникативните цели чрез няколко типа упражнения (по Ганева 2009: 58-65): езикови или формално-граматически за преки граматически знания от типа *определете лицето и числото на....., подчертайте окончанията за....., задайте въпроси с дадените местоимения във винителен и дателен падеж* и други при работа с наративен текст и диалог за самостоятелно откриване на граматическо правило или закономерност; речеви са в началото на уроците за нови знания – четене, задаване на въпроси и отговори на студентите, преразкази на текст на части за усвояване на граматичен и лексикален материал; псевдокомуникативни – отделни речеви действия като въпроси и отговори, повторение на фрази и създаване след това на собствени кратки диалози; комуникативни – продължават речевите упражнения и са съществени за развитие на комуникативните умения в целия цикъл от уроци по всяка езикова единица от типа включване в ситуационни разработки (*направете своя избор на отговор, допълнете отговора на колежата си или дайте своя отговор, довършете текста* и др.); интерактивни – работа в екип с прилагане на методи като асоциативни задачи, брейнсторминг, синектика.

3. РЕЗУЛТАТНОСТ ЗА ЕДНА УЧЕБНА ГОДИНА

За отчитане на резултатност в първи курс използваме адаптирани варианти на рефлексивен дневник и техника „Кръг“, предложени като мултимедийен продукт, а не за индивидуално попълване на хартиен носител.

Психологическото тестиране като метод с превес на качествената пред количествената оценка намира израз в създаването на рефлексивен дневник (по Василев и колектив, 2005: 126), който сме описали в статията „The use of Information Computer Technology in Teaching Bulgarian language and literature to create interest among students in terms of multiculturalism“ (Dimitrova, Dimitrov 2016: 755 - 759) .

Към психологическото тестиране включваме и техника “Кръг” (по Василев и колектив, 2005: 127). Тази техника включва следните раздели: *кажете и запишете всички думи на български език, които означават важни за Вас неща; разкажете ни за Вашето семейство с кратък писмен текст; опишете чрез кратък писмен текст родината си на български език; Вие се срещате с приятел българин, опишете му чрез кратък писмен текст каква е за Вас България*. Разположението в кръг създава възможност в два етапа студентите да се изслушват и да подкрепят предварително избран от тях обобщаващ екип при създаването на общ текст. В този раздел от прилагането на техниката участниците допълват и обобщават своите писмени отговори в нов текст, представящ мнението на групата по ключовите въпроси. Текстът се пише в момента и се представя на мултимедията. Отчитаме валидността на всеки отговор чрез „вярно“ и „невярно“ за всеки

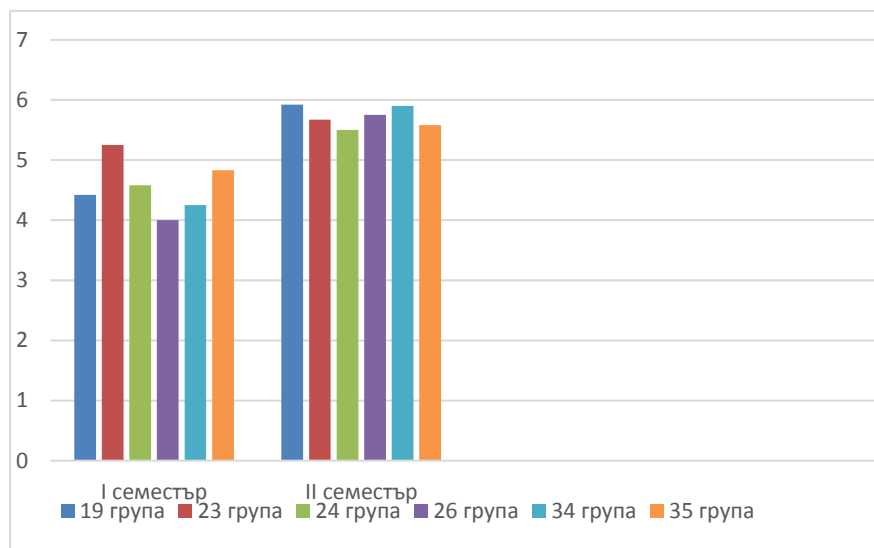
Twelfth International Scientific Conference
KNOWLEDGE WITHOUT BORDERS
 31.3-2.4.2017, Vrnjacka Banja, Serbia

студент. Съобразно преобладаващото мнение коригираме текста. Правим фонетични корекции при необходимост, както и корекции на граматически и стилови грешки.

Семестриалните тестове също са формати за отчитане на резултатност.

И оценките от устни изпитвания участват във формирането на общата средна оценка на всяка група за първи и за втори семестър, както и на годишната оценка.

Постиженията през първи и втори семестър представят повишаване на успеха и съответно на комуникативните компетентности на студентите.

4. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Определянето на комуникативната компетентност при чуждестранните студенти по медицина от първи курс за една учебна година е съществен момент за отчитане на параметрите на резултатността в няколко аспекта:

Семестър	19 група	23 група	24 група	26 група	34 група	35 група
I семестър	4,42	5,25	4,58	4,00	4,25	4,83
II семестър	5,92	5,67	5,50	5,75	5,90	5,58

степен на владене на езика съобразно определените за необходими нива спрямо Европейската езикова рамка, постигане на прогресивни резултати като среден успех, уместност на прилаганите методи и инструменти на работа, степен на етичност и взаимно уважение между студенти и преподавател в процеса на учене, постигане на определена адаптивност в чуждата среда. Заложените за усвояване в началото на годината граматически и езикови единици в значителна степен са практически приложими в комуникативния процес в края на посочения период. Резултатите от писмените и устните оценки, представени в таблицата и графиката, потвърждават сравнително доброто ниво на комуникативна компетентност при студентите. Чрез апробирането на иновации в работата съвместно с прилагането на традиционни форми в рамките на учебната година започваме създаване на модел за обучение, включващ и етичност във взаимоотношенията (толерантност, уважение, чувство за екипност и др.). Постигането на етични взаимоотношения в мултикултурната среда и на добра комуникативна компетентност по български език са съществени за адаптивността на студентите в чуждата среда. Процесите на изследване и обобщаване на възможностите за продуктивно обучение и на постигнатите етични взаимоотношения в учебните часове са важна част от създаването на пътища за реализиране на продуктивен образователен процес в условията на мултикултурност. Провеждането на експеримент с развиващ характер е съществен фактор за създаване и апробиране на резултатен модел за учене.

ЛИТЕРАТУРА

- [1] Бойкова, Фани. Прагмалингвистични характеристики на комуникативната компетентност. // Комуникативната компетентност в езиковото и в литературното обучение. Пловдив: Университетско издателство „Паисий Хилендарски“, 2009, с. 21-29
- [2] Бояджиева-Миленова, Мария. Комуникативни стратегии и изучаване на чужд език. // Проблеми на овладяването на чужд език, София: „Народна просвета“, 1988, с. 82-92
- [3] Василев, В., Й. Димова и Т. Коларова-Кънчева. Рефлексия и обучение. I част, Рефлексията – теория и практика. Пловдив: Макрос, 2005
- [4] Ганева, Катя. Учебникът по руски език за 7 клас „Друзья“ в контекста на съвременния комуникативен подход // Комуникативната компетентност в езиковото и в литературното обучение, Пловдив: Университетско издателство „Паисий Хилендарски“, 2009, с. 58-65
- [5] Данчев, Андрей. „Към описанието на „българския английски междинен език“. // Проблеми на овладяването на чужд език, София: „Народна просвета“, 1988, с. 93-109
- [6] Милчева, Христина и Мария Димова. Обучение за развиване на комуникативните умения на студентите от Медицински колеж на Тракийски университет, с. 859-862// International Journal, Institute of Knowledge Management, Knowledge, Scientific Papers, Vol. 15. 2., Knowledge in Practice, Eleventh International Scientific Conference Knowledge in Practice 16-18 December, 2016, Bansko, Bulgaria, ISSN 1857 – 92, UK, V. 15. 2., p.p. 489-924, Skopje, 2016; Global Impact and Quality Factor 1.023 (2015)
- [7] Петрова, Стефка и Правда Цанкова, Елица Куртева, Кристина Томова, Иван Илиев. Учете български език, Софийски университет „Св. Климент Охридски“, Департамент за езиково обучение – ДЕО (ИЧС), София: „Д-р Иван Богоров“, 2004.
- [8] Margarita Dimitrova, Ph. D, Vasil Dimitrov. The use of Information Computer Technology in Teaching Bulgarian language and literature to create interest among students in terms of multiculturalism // International Journal, Institute of Knowledge Management, Knowledge, Scientific Papers, Vol. 15. 2., Knowledge in Practice, Eleventh International Scientific Conference Knowledge in Practice 16-18 December, 2016, Bansko, Bulgaria, ISSN 1857 – 92, UK, V. 15. 2., p.p. 489-924, Skopje, 2016; Global Impact and Quality Factor 1.023 (2015), с. 755 - 759